

TARTU ÜLIKOOL

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond

Ajaloo ja arheoloogia instituut

Kunstiajaloo osakond

Piibe Kadak

TÄNAVAKUNSTI EKSPONEERIMINE EESTIS

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Tõnis Tatar

TARTU 2016

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Tänavakunsti ja grafiti ajalugu.....	6
1.1 Lähivaade grafitile	6
1.2 Tänavakunsti ajalugu ja areng Eestis	9
1.3 Mõisted	12
1.4 Tänavakunsti alaliigid.....	14
2. Tänavakunsti võrdlus klassikalise kunstiga	16
2.1 Kuidas kunsti defineerida?.....	17
2.2 Tänavakunsti põhiolemus	19
2.3 Tänavakunsti muutumine kunstivormiks	20
2.4 Tänavakunsti omapära	21
2.5 Klassikalise kunsti taustaga tänavakunstnikud	22
2.6 Kokkuvõtvad kommentaarid peatükile	23
3. Tänavakunsti kureerimine.....	24
3.1 Kuidas kureerida tänavakunsti?	25
3.2 Tänavakunsti eksponeerimine.....	26
3.2.1 Muuseumid ja galeriid	26
3.2.2 Festivalid.....	29
3.2.3 Toimunud tänavakunsti näitused	32
3.2.4 Teised tänavakunsti eksponeerimise meediumid	36
3.3 Kokkuvõtvad kommentaarid peatüki kohta	38
Kokkuvõte.....	39
Kasutatud allikad	40
Summary	44
Lisad.....	45

Sissejuhatus

Käesolevas bakalaureusetöös on vaatluse all Eesti tänavakunsti eksponeerimine ja kureerimine. Teema on aktuaalne, sest piir tänavakunsti ja klassikalise kunsti vahel on hajumas. Üha rohkem saab külastada näitusi erinevates muuseumides ja galeriides, mis on pühendatud just tänavakunstile ning festivalid *Stencibility* Tartus ja “Sõnum Seinal”, Pärnus võtavad iga aastaga aina suuremaid mõõtmeid ja pälvivad järjest rohkem publiku tähelepanu.

Töö on jaotatud kolmeks peatükiks. Esimese peatüki keskmes on tänavakunsti ajalugu ja on vaadeldud, milliste arengute kaudu on tänavakunst jõudnud Eestis sellisesse seisu nagu ta praegu on. Peatükis on tutvustatud erinevaid tänavakunsti alaliike ja mõisteid. Teine peatükk keskendub seinakunsti esteetikale ning eesmärgiks on leida vastus küsimusele, miks tehakse vahet tänavakunstil ja klassikalisel kunstil. Klassikalist kunsti käsitletakse selles bakalaureusetöös kui kunsti, mis püüab vaatamata originaalsetele lahendustele ja ajutisele reeglite rikkumisele kinnistada tavavaataja jaoks arusaadavaid ja juba kinnistunud struktuure, vastandudes kehtestatud seadustele ainult selleks, et neid taaskinnistada. Teises peatükis joonistub välja ka antud uurimustöö suurim eesmärk: kas on võimalik, et tänavakunst saavutab klassikaliste ja kunstiajalooliste kunstivormidega võrdväärse positsiooni. Kolmas peatükk keskendub tänavakunsti kureerimisele ja vastavatele näitustele kunstigaleriides- ning institutsioonides. Eraldi on käsitletud ka tänavakunstifestivale.

Eesti tänavakunstist on kirjutatud mitmeid akadeemilisi töid, nt Kadri Linnu bakalaureusetöö ``Tartu tänavakunstnikud``¹ ja samal aastal valminud Keiu Telve bakalaureusetöö ``Tänavakunst Eestis Tallinna ja Tartu näitel``.² Lisaks on samade autorite poolt ilmunud ka artikkel ``Kuidas kureerida tänavakunsti?``.³ Marika Agu ``Tartu grafiti eri palged``⁴ ja Hans Kokkarineni ``Eesti graffiti``⁵ on pigem tänavakunsti sissejuhatavad tööd, vastupidiselt väga spetsiifiliselt lähenevad teemale Lauri Tähe ``Graffiti – mäng linnaruumis``⁶ ja Andreas Luigase ``Graffiti ja tsensuur``.⁷

Eestis on viimase kümne aasta jooksul ilmunud ka paar artiklit, mis on teadusliku iseloomuga. Sellisteks on näiteks– Rainer Vilumaa ``Graffiti Eestis. Tallinn ja Tartu``.⁸ Välja võiks tuua ka ajakirja Mäetagused, milles ilmunud artiklid on käsitlenud grafititemaatikat ennekõike nüüdisaegse rahvaluulevormi võtmes – Art Leete ``Kriipamisest``.⁹

Kuigi Eesti tänavakunsti üldiselt on varasemalt uuritud, siis tänavakunsti eksponeerimist Eestis mitte. Töö kirjutamisel on oluliseks allikaks olnud intervjuud kuraatorite ja tänavakunstifestivalide korraldajatega, kuna Eesti tänavakunstist pole kokkuvõtvaid teoseid erilisel määral ilmunud ja ka teema ise on selline, mis eeldab just tänavakunsti ringkonna sisse vaatamist ning seda ongi kõige lihtsam teha kuraatoreid ja teisi teemaga seotud inimesi intervjuuerides. Inimesed keda soovisin intervjuuerida, valisin selle järgi, kes oleks tihedalt kokku puutunud just kureeritud tänavakunstiga.

¹ Lind, K. (2012). ``Tartu tänavakunstnikud``. Tartu Ülikool. Bakalaureusetöö. Tartu.

² Telve, K. (2012). ``Tänavakunst Eestis Tallinna ja Tartu näitel``. Tartu Ülikool. Bakalaureusetöö. Tartu.

³ Kuidas kureerida tänavakunsti? <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c6-kunst/2014-08-28-13-45-33/>

⁴ Agu, M. (2010). ``Tartu grafiti eri palged``. Tartu Ülikooli. Seminaritöö. Tartu.

⁵ Kokkarinen, H. (2001). ``Eesti graffiti``. Tartu Ülikool. Bakalaureusetöö. Tartu.

⁶ Täht, L. (2011). ``Graffiti – mäng linnaruumis``. Tallinna Ülikool. Bakalaureusetöö. Tallinn.

⁷ Luigas, A. (2010). ``Graffiti ja tsensuur``. Tallinna Ülikool. Seminaritöö. Tallinn.

⁸ Vilumaa, R. (2002). ``Graffiti Eestis``. Vikerkaar, nr 7 ja 10. Tallinn ja Tartu.

⁹ Leete, A. (1995). ``Kriipamisest``. – Lipitud-lapitud. Eesti Kirjandusmuuseum. Tartu.

Uurimustöö raames toimus vestlus kolme Eesti tänavakunsti võtmeisikuga – Marika Agu, Sirje Joala ja Kadri Linnuga. Intervjuud on saadaval helisalvestisena autori valduses. Intervjuude põhikavas olid küsimused, mis üldjoontes jagunesid kahte gruppi: 1) küsimused, mis on seotud tänavakunsti kureerimisega, 2) küsimused, mis panid intervjuueeritavaid võrdlema klassikalist kunsti ning tänavakunsti. Lisaks leidis ka paar isiklikku küsimust, et mõista, kuidas intervjuueeritavad tänavakunstini jõudsid ja mis neid selle juures võlub.

Lisaks eelnevale on olulisteks allikateks olnud ``The world atlas of street art and graffiti``¹⁰, mille autoriks on Rafael Schacter ja ``Haiguste ravi. Kontrollitud: raamat tänavakunstist``¹¹, mille on koostanud eestlased Tõnis Palkov, Uku Sepsivart, ja Andres Siplane. Samuti teosed ``Street Art Contemporary Prints``¹², mille autoriks on Riikka Kuittinen ja ``Graffiti and street art``¹³, mille koostajaks Anna Wacławek. Lisaks oli palju abi Tartu Kunstimuuseumi trükisest ``Tüüpilised invidiidid: Tartu grafiti ja tänavakunst 1994–2014``.¹⁴

¹⁰ Schacter, R. (2013). *The world atlas of street art*. New Haven.

¹¹ Palkov, T., Sepsivart, U., Siplane, A. (2009). Haiguste ravi. Kontrollitud. Raamat Tänavakunstist. Tallinn.

¹² Kuittinen, R. (2010). *Street art : Contemporary prints*. London.

¹³ Wacławek, A. (2011). *Graffiti and street art*. New York.

¹⁴ Agu, M. (2014). Tüüpilised invidiidid: Tartu grafiti ja tänavakunst 1994-2014. Tartu.

1. Tänavakunsti ja grafiti ajalugu

Lihtsakujuline grafiti, näiteks oma nimetähtede kritseldamine, aga ka roppuste kirjutamine või karikatuursed kujutised, on pärit juba antiikkultuuridest. Tavaliselt ei peeta neid siiski grafiti otsesteks eellasteks, sest vaatamata sotsiaalsele või poliitilisele sõnumile, mida avalikus ruumis eksponeeritud teosed sageli kannavad, valmistati neid üldjuhul omaniku loal. Tänavakunst ja grafiti on paljuski sarnased, aga samas on neil kahel silmapaistvaid erinevusi. Grafitit võib nimetada tänavakunstiks, sest see on kunstiline väljendusviis linnaruumis nagu ka tänavakunst. Erinevus nende kahe vahel ilmneb aga visuaalsete kujundite erinevuses. Grafiti puhul keskendutakse sõna kirjutamisele ja keeruliste kirjastiilide loomisele. Grafiti-kultuuris on tähtsal kohal enda eksistentsi teistele kunstnikele ja ka linnakodanikele näidata. Tänavakunst aga keskendub ka muule, kui enda väljendamiseks kasutatavatele kirjastiilidele. Selles mõttes võib tänavakunsti pidada grafiti edasiarenduseks.¹⁵

1.1 Lähivaade grafitile

Grafiti sai alguse New Yorgist, kus esimesed grupeeringud tegutsesid juba 1920ndatel. Populaarsust kogus see aastatel 1970–1980. Sel perioodil tekkis tänavakunstnike subkultuur.¹⁶

Algselt tegelesid tänavakunstiga vaid noorukid, aga ei läinud kaua, kuni tänavakunst jõudis ka nii-öelda täiskasvanute maailma. Tänavakunsti võeti täiesti arvestatava kunstivormina. Sellele aitasid suures osas kaasa fotograafid, kes aetasid tänavakunsti teistsugusesse konteksti kui ainult vandalism.¹⁷

¹⁵ The Difference Between Street Art and Graffiti <http://schriftfarbe.com/the-difference-between-street-art-and-graffiti> (vaadatud 7.04.16)

¹⁶ The History of Street art <http://www.widewalls.ch/the-history-of-street-art/> (vaadatud 7.04.16)

¹⁷ The History of Street art <http://www.widewalls.ch/the-history-of-street-art/> (vaadatud 7.04.16)

Üks esimesi laiemalt tuntud grafiti viljelejaid oli TAKI 183. Tegemist oli New Yorgis kullerina töötanud noormehega, kes hakkas oma käike linnas märgistama, kirjutades seintele oma nime. TAKI oli eesnimi Demetrius lühend ning number 183 sümboliseeris tema kodutänavana numbrit. Initsiaalide kirjutamist alustas ta töötuna linnas hulkudes. Initsiaalide linnaruumi jätmine ei olnud tema arvates kuidagi moodi erinev valimiskampaaniate ajal linnaruumi ning metroosse kleebitud reklaamidest ning oma tegevuse takistamise asemel soovitas kriipaja ehk grafiti kirjutaja, alustada suurte reklaamikorporatsioonide peatamist.¹⁸ New Yorgi tänavakunstis oli kriipajate peamiseks eesmärgiks autori ``mina`` manifesteerimine. Sellise käitumismustri alged on ühiskonnas, kus mustade kultuur toimis kui allasurutute kultuur ning nende ``mina`` olemasolu väljendamine ruumis muutis nad nähtavaks. Allasurutute identiteedi visuaalne kohalolu metroos ning tänavatel oli elanike jaoks hirmu allikas, mis päädis üsna pea grafiti keelamisega.¹⁹ 1970. aastate alguseks oli oma nime kritseldajaid palju ning tekkis vajadus nime esile tuua. See põhjustas grafiti muutumise kalligraafilisemaks-, ja grafititegijad võtsid kasutusele mitmesuguseid kirjastiile. Sellest arenesid välja erinevad grafitistiilid, nagu *tag*, *throw-up*, *piece*, *stencil* (šablooni abil tehtud grafiti), *mural* (tervet seina kattev grafiti) jm.²⁰

¹⁸ Waclawek, A. (2011). Graffiti and street art. New York. Lk 14-15.

¹⁹ Sennett, R. (1992). The conscience of the eye : the design and social life of cities. New York. Lk 206-207.

²⁰ Schacter, R. (2013). The world atlas of street art. New Haven. Yale University Press. Lk 16-17.

Richard Sennet teeb vahet peamiselt kahel tänavakunsti tüübil – tema jaoks erinevad üksteisest New Yorgi ja Pariisi grafiti. Üks on Ameerika ja teine Euroopa tänavakunst ning erinevus seisneb selles, et Pariisis viljeleti šabloonigrafitit. Pariisi tänavakunsti eesmärgiks ei ole ``mina`` manifesteerimine nagu New Yorgis, vaid ``millegi`` manifesteerimine. Pariisi grafiti kõnetab vaatajat pildi abil, kus ei ole tegija nime.²¹ Pariisi tänavakunst on selle eesmärgi tõttu ka keskkonnaga suhestuv, ta ei astu üle ruumis eksisteerivate piiride, vaid korrastab ja raamib ruumi. Pildiline tänavakunst pole kunagi olnud piirkondliku enesekehtestamise vahend, mistõttu ülekirjutamise asemel otsivad kunstnikud viise, kuidas teisi autoreid ja keskkonda tunnustavalt oma sõnumit edastada.²²

Šabloonigrafiti alustajaks peetakse Pariisi autorit Blek le Rati. Ta alustas oma tänavakunstniku karjääri kümme aastat pärast seda, kui ta oli külastanud New Yorki. Ta püüdis teadlikult New Yorgi grafitist erineda. Blek le Rat oli kunstiülikoolis õppinud graafikat ja arhitektuuri. Šabloon oli tema jaoks algne graafika tegemise vahend, mis aitas ta ideedel jõuda avalikku ruumi, vabana kõikidest institutsioonide piiridest, mis kunstimaailma kammitsevad.²³

1990ndatel hakkasid toimuma samuti suured muutused. Tol ajal levis tänavakunst seintelt ka telefoniautomaatidele, postkastidele, liiklusmärkidele ning seda üle maailma. Ning 2000ndatel võetigi kasutusele mõiste tänavakunst, mitte ei nimetatud enam kõike tänavale loodud üldiselt grafitiks.²⁴

²¹ Sennett, R. (1992). The conscience of the eye : the design and social life of cities. New York. Lk 210.

²² Järving, A. (2013). ``Tänavakunstide galerii``. Eesti Kunstiakadeemia. Magistritöö. Tallinn. Lk 34.

²³ Prou, S. (2008). Blek le Rat : getting through the walls. London. Lk 39.

²⁴ Danyasz, M. (2011). From style writing to street art. Roma. Lk 160.

1.2 Tänavakunsti ajalugu ja areng Eestis

Eesti tänavakunsti ajalugu ei ulatu nii kaugele kui näiteks lääneriikide oma, tõsiasi on, et seinakunsti pole Eestis ka põhjalikult uuritud ega säilitatud nagu mujal, selle tõttu on raske teha järeldusi ka varasemast ajast kui 1990.a.

Algne tänavakunsti eelduseks olev traditsioon tekkis Eestis, kui Nõukogude Liidus levis sotsialistlik realism. Selle üheks olulisemaks seisukohaks oli, et kunst peab olema miski, mis on rahvale kättesaadav. Sotsrealism tõi kunsti nii-öelda muuseumist välja, seda plakatite või loosungitega.²⁵

Kui poliitiline olukord leevenes, siis järjest enam võis linnapildis näha lausungeid, mis polnud ametliku režiimiga kooskõlas-, ning mis olid pigem suunatud Nõukogude Liidu kritiseerimisele. Eesti 1980ndate grafitilaadsed kirjutised ei saanud kohe kindlasti oma mõjutusi tänavakunsti sünnilinnast New Yorgist, vaid olid pigem lihtsalt protestiilmingud, kust ei kujunenud välja tegutsevaid tänavakunstnikke.²⁶

Eesti üks esimene kuulsaks saanud tänavakunsti kirjutajaid oli Ülo Kiple. Ta oli tähelepanuväärne selle poolest, et vahel jättis ta oma tekstidele alla ka autogrammi ning mõnikord kirjutas ka teksti sisse oma nime. Tema teoste sõnum oli totalitarismivastane, aga üldiselt jätsid ta kirjutised inimestele kõheda tunde ning tekitasid ka aukartust. Kiple kirjutas kirju ka Mihhail Gorbatsšovile-, ning väidetavalt sai ta ühel hetkel teada, et need kirjad ei jõudnudki kohale. Oletatavalt saigi see tõukeks Ülo Kiple enesetapule. Kiple kõnekujundid elavad edasi ka tänapäeval.²⁷

²⁵ Groys, B. (1998) Stalini-stiil. – Akadeemia, nr 3, lk 640.

²⁶ Palkov, T., Sepsivart, U., Siplane, A. (2009). Haiguste ravi. Kontrollitud. Raamat Tänavakunstist. Tallinn. Lk 16.

²⁷ Palkov, T., Sepsivart, U., Siplane, A. (2009). Haiguste ravi. Kontrollitud. Raamat Tänavakunstist. Tallinn. Lk 15.

1990ndate alguses viis praegune etnoloogia professor Art Leete läbi uuringu kriipamisest ehk grafitist. Ta vaatles ja analüüsis 3755 avalikku kritseldust. Uuring kajastab kriipamist üleminekuühiskonnas. Sel ajal kriipasid veel Eestis olnud Vene sõdurid, samas tajus äsja iseseisvunud rahvas sõnavabaduse reaalsel kättejõudmist. Art Leete uuringust selgus, et enamasti kasutati kritseldustes kolme keelt– inglise, vene ja eesti. Kriipamised jagunesid temaatiliselt poliitikaks, popmuusikaks ja paroolideks(mis enamasti tähendasid roppuseid). Tähelepanuväärne on, et poliitikateemalised kritseldused olid ülesindatud Tartu Ülikooli raamatukogu vetsudes. Samal ajal olid teistes käimlates roppused kõige enam viljeletud kritseldused. Popmuusika kritseldusi leidis enim rongidest. Uuema aja joonistused Eestis olid pigem mõjutatud hip-hop kultuurist.²⁸

Keiu Telve on oma bakalaureusetöös ``Tänavakunst Eestis Tallinna ja Tartu näitel`` kirjutanud Eesti 1990ndate tänavakunstist järgmiselt: ``Vaatomata üksikutele varasematele ilmingutele võib Eesti tänavakunsti alguseks pidada taasiseseisvumist ning sellele järgnevaid aastaid. 90ndate alguses muutus Eesti kultuuriruum avatumaks ja kohalike inimeste huvi välismaal toimuva vastu oli suur, millest tulenevalt oli uutel kultuuriilmingutel kerge leida järgijaid. Läänepärane eksootika oli muutumas igapäevaelu üheks osaks ning tänavakunst kui toona üks populaarsemaid noortekultuuri vorme hakkas levima ka Eesti suuremates linnades, eesotsas Tallinna ja Tartuga. Esialgu oli suureks takistuseks aerosoolvärvide hind ja kättesaadavus, mis omakorda tõi kaasa kuritegevuse noorte tänavakunstnike seas. Värve või isegi raha värvide jaoks varastati, mis muutis tänavakunsti avalikkuse silmis paheliseks ning taunitavaks.``²⁹

²⁸ Palkov, T., Sepsivart, U., Siplane, A. (2009). Haiguste ravi. Kontrollitud. Raamat Tänavakunstist. Tallinn. Lk 7.

²⁹ Telve, K. (2012). ``Tänavakunst Eestis Tallinna ja Tartu näitel``. Tartu Ülikool. Bakalaureusetöö. Tartu. Lk 20.

1990ndad olid katsetamise aeg. Kõik oli taasiseseisvunud Eesti jaoks võõras, ei teatud tehnikaid ja tegijaid oli pigem vähe. Julgust katsetada saadi välismaa ajakirjadest, ka muusikavideotest. Lauri Täht on kirjutanud bakalaureusetöö ``Grafiti– mäng linnaruumis``, kus ta on välja toonud kaabeltelevisiooni mõju grafiti arengule. See oli vahend, kust oli võimalik saada infot lääneliku linnakeskkonna kohta. Hilisemal ajal muutus tähtsaks muidugi ka internet, mis on siiamani oma tähtsuse säilitanud.³⁰

Sirle Joala rääkis Eesti eripaikade arengust nii:

Kui rääkida Tartust, siis tänavakunsti mõistavad paljud tänu sellele, et siin on head kvaliteetsed tööd, ja tänu sellele, et sõnumit on seletatud teadlikult, juures on ka juhuslikkuse tegur, võib-olla on see seotud sellega, et siin on palju tudengeid.³¹

Tallinna pigem vaenulikku suhtumist seletas Joala sellega, et linn on tänavakunsti pidanud alati halvaks asjaks, millest oleks vaja kuidagi lahti saada. Seadusandlikult on isegi kirjutatud eraldi punkt grafiti kohta.³²

³⁰ Täht, L. (2011). ``Grafiti – mäng linnaruumis``. Tallinna Ülikool. Bakalaureusetöö. Tallinn. Lk 17.

³¹ Joala, S.(11.05.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

³² Joala, S.(11.05.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

1.3 Mõisted

Enamus sõnavara, mida tänavakunstis kasutatakse on üldjuhul inglisekeelsest kultuuriruumist. Järgnevate mõistete seletused pärinevad raamatust ``Haiguste ravi. Kontrollitud: raamat tänavakunstist``³³.

Tänavakunst – kunst, mis on visuaalne, illegaalne ja mis asub avalikus ruumis. Siinses bakalaureusetöös kasutatakse tänavakunsti sünonüümina ka seinakunsti.

Grafiti – eestikeelne vaste sõnale grafiti on kriipamine. Grafiti on tänavakunsti liik, mis keskendub sõna kirjutamisele või keeruliste kirjastiilide loomisele.

Tääg – ühevärviline stiliseeritud allkiri. Tääg on enim levinud grafitivorm.

Stencil ehk šabloonikunst – tänavakunsti liik, kus seinale valmib teos tänu šabloonile, mis on eelnevalt välja lõigatud.

Mural – ühe isiku või grupi poolt seinale joonistatud suur värvikirev pilt.

All city – linn, kus teatakse olevat ühe joonistaja grafiti läbivalt kogu linnas. Eestis tasub näiteks tuua Fast K, kes on oma täägidega üritanud katta kõik Eesti linnad.

Väligalerii – sein, kuhu tullakse aina uusi teoseid tegema. Tartu üks tuntumaid väligaleriisid on Vabaduse silla alune.

Tänavakunstnik – Mõiste, mis viitab inimesele, kes on tegelenud tänavakunstiga pikemat aega ning on selle aja jooksul omandanud grupisisese tunnustuse vastavalt stiilile, kas oma joonistusoskuse, värvitunnetuse, idee või šabloonitehnikameisterlikkuse poolest. Oskab teha töid erinevas suuruses, erinevatele pindadele.

Back to back- grafiti, mis katab objekti ühest servast teiseni. Tihti on selleks objektiks just rong.

Backjump- Kiiresti tehtud kirjutis.

³³ Palkov, T., Sepsivart, U., Siplane, A. (2009). Haiguste ravi. Kontrollitud. Raamat Tänavakunstist. Tallinn. Lk 3-5.

Bite- Teise kunstniku idee varastamine.

Burner- Suur, hoolikalt joonistatud pilt. Kuna selle tegemine võtab kaua aega, siis tihti on nad legaalsed. Tänapäeval teevad neid illegaalselt aga eriti seiklushimulised kunstnikud. Sõna tuleneb sellest, et põhjalik töö hakkab näiteks rongil oma mitmevärvilisusega kohe silma.

Piece ehk meistriteos- Töö, mille tegemine nõuab aega ja kannatust. Enamasti mitmevärviline. Tihti sisaldab töö 3D effekte. Meistriteost peetakse grafitikunstis kõige kaunimaks vormiks.

Throw-up- Tihtipeale kahevärviline, kontuur ühte värvi ja sisu teist värvi. Tihti tehakse seda mullistiilis, sest mullistiilis tähti on kerge joonistada ja värvida.

1.4 Tänavakunsti alaliigid

Inimeste poolt ehitatud pinnad on üha enam kaetud piltidega. Grafiti on arenenud rikkalikuks ja elamusi pakkuvaks kunstivormiks, mida tänapäeval kutsutakse tänavakunstiks. Mida enam seinakunst areneb, seda enam tekib juurde ka erinevaid põnevaid tehnikaid.³⁴

Grafiti

Tänavakunsti alaliike eristatakse üldiselt temaatika ja tehnika järgi. Grafiti on kõige traditsioonilisem tänavakunsti liik, millest kogu vool alguse ka sai. Kõige levinumaks grafiti vormiks on tääg ehk ühevärviline stiliseeritud allkiri ja sellele järgneb keerukuse ja teostamise kiiruse astmelt *throw-up*, mis on kahevärviline, tavaliselt kas joonistaja täispikk alias või aliase lühend. Grafiti alla kuuluvad ka *piece*-id, mis nõuavad ka kõige suuremat tehnilist osavust. Need kolme tüüpi grafitit on omavahel hierarhilises suhtes – maine poolest on madalaimal täägimine ja kõrgemal *piece*-id. Klassikalise grafiti *piece* formaati tasub käsitleda kui grafiti varjatud potentsiaali, mis illegaalsuse tõttu paikneb peidetult.³⁵

Šabloonkunst

Stencil ehk šabloonkunst kannab sellist nime, kuna kujutis tekitatakse seinale läbi šablooni värvi pihustades. Šabloonide hulk oleneb sellest mitme kihiline töö tehakse. Selle meetodi juured ulatuvad juba kultuuri tekkimise algusaega. Nimelt on 13 000–9500 eKr Argentiinas Cueva de las Manos' es tehtud labakäe kujutised, mis on sisuliselt *stencil*-id, sest kujutis on tekkinud käe asetamisest kivile ja selle ümber värvi hõõrumisest.³⁶ Šablooni kasutamise põhjus on tihtipeale üks – see on kiireim viis oma töö seina peale kanda. Šabloontehnikas tehtud töödel kipub tihtipeale olema ühiskonnakriitiline sisu. Eestis tegeletaksegi peamiselt šabloontehnikaga ning eriti silmapaistvad on selles Tartu kunstnikud MinaJaLydia ja Edward von Lõngus.

³⁴ Kuittinen, R. (2010). Street art : Contemporary prints. London. Lk 6.

³⁵ Schacter, R. (2013). The world atlas of street art. New Haven. Yale University Press. Lk 20-22.

³⁶ Simblet, S. (2005). The Drawing Book. London: A Dorling Kindersley Book. Lk 7-9.

Kleepsutehnika

Kleepsutehnikas on mitu varianti kleepse. Neid tehakse kas ise joonistades või paberile printides. Taaskord on nende eelis, nagu ka šabloonidel, kiirus. See tehnika on Eestis samuti väga levinud. Kõige enam võib kleepse leida tänavapostide, liiklusmärkide või vihmaveetorude pealt. Kleepsutehnika on hea viis, kuidas luua 3D kunsti. Tavaliselt on kleepsule loodud pildi sisu poliitiline, aga muidugi luuakse kleepse ka lihtsalt kunstilisel eesmärgil.³⁷

Plakatid

Plakateid saab jagada kahte gruppi: reklaamplakatid ja mittereklaamplakatid. Omakorda saab neid jagada käsitsi tehtud ja prinditud plakatid. Illegaalsed reklaamplakatid reklaamivad üritusi ning on peamiselt ka üritusekorraldajate endi tehtud, enamjaolt võib neid näha siiski Tartus, Eesti nii-öelda tänavakunsti pealinnas. Illegaalseks teeb plakati see, kui ta on omavoliliselt linna üles pandud.³⁸

Kudumisgrafiiti

Kudumisgrafiiti pärineb 2005. aastast Husdonist, Ameerikast, kui Magda Sayeg, kes on kudumisgrafiiti algataja, otsustas oma kudumi panna linnarahvale näitamiseks tänavale. Aastal 2012 katsid Eesti Maaülikooli tudengid Tartus Rüütli tänava samuti kudumisgrafiitiga, kogu tegevus oli Tartu linnavalitsusega ka kooskõlas. Kudumisgrafiitit võiks nimetada ehk kõige leebemaks grafiti vormiks. Linnad ise on isegi soovi avaldanud, et kunstnikud linnaruumi sellega rikastaksid. Tallinna linnavalitsus korraldas näteks kultuuripealinna raames 2011. aastal konkursi spetsiaalselt kudumisgrafiitiks. 340 erineva suuruse ja mustriuga kudumitega kaeti pargipingid, puud ja tänavalambid, et Tallinna linnapilti kaunistada.³⁹

³⁷ Kleepsukunstist https://en.wikipedia.org/wiki/Sticker_art (vaadatud 7.04.16)

³⁸ Plakatikunstist <https://issuu.com/tramidenert/docs/t2navakunst/4> (vaadatud 7.04.16)

³⁹ Kudumisgrafiitist <https://kudumisgrafiiti.wordpress.com/projektist/> (vaadatud 7.04.16)

2. Tänavakunsti võrdlus klassikalise kunstiga

Viies läbi intervjuusid erinevate tänavakunstiga seotud inimestega, selgus, et nende kõigi arusaam on kunstist, kui eneseväljendusviisist ja pole vahet, kas see on eksponeeritud siseruumis või omavoliliselt linnaruumis. Kadri Lind, kes kirjutas oma bakalaureusetöö Tartu tänavakunstnikest, vastas teemaga seoses järgnevalt:

*Tänavakunstnikud teevad samuti klassikalist kunsti, näiteks Sorro, kes tegi Wiiralti ``Absindijoojad``. Tema põhimõte oligi, et maailmas on nii palju head kunsti, et miks peakski oma asja tegema, pigem tuua klassikaline kunst tänavatele. Seetõttu ei pea tänavakunst ja klassikaline kunst üldse eraldiseisvad vormid olema. Miks peakski kunst ainult kahe seina vahel olema?*⁴⁰

Tartu Kunstimuuseumi kaasaegse kunsti kuraator, Marika Agu, vastas samale küsimusele nii:

*Ma ei suuda tänavakunsti pidada kuidagi eraldiseisvaks. Tänavakunstil on oma loogika ja toimimisreeglid, aga nii on absoluutselt kõigil vormidel – skulptuuril, installatsioonil, maalil. See on lihtsalt nähtus teiste nähtuste seas.*⁴¹

⁴⁰ Lind, K.(30.03.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

⁴¹ Agu, M.(2.04.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

2.1 Kuidas kunsti defineerida?

Paljude inimeste jaoks on kunst kindel ese–skulptuur, maal, foto või ka näiteks abstraktne vorm nagu tants või luuletus. Need on kunstniku eneseväljenduse erinevad meediumid. On teada fakt, et kunst on otseselt seotud kultuuriga. Kunst küsib ja vastab küsimustele, kes me oleme ja mida me hindame. Kunst annab ideedele ja mõtetele hääle, et need saaksid kõneleda. Kunsti puhul on tähtsad kaks aspekti– sisu ja vorm.⁴²

Tänavakunstifestivali ``Stencilility`` peakorraldaja Sirje Joala defineeris kunsti nii:

*Kas peab kunsti defineerida? Kui vähegi on võimalik, siis ma ei defineeriks kunsti ja see ongi minu kunsti definitsioon.*⁴³

Tahtmine kunsti piiritleda on seotud institutsionaalse kunstiga, kuid ometigi pole kunsti funktsioon alati selline olnud. Ernst Hasn Gombrich on märkinud, et kunsti saab vaadata kui muuseumis eksponeeritavat kunsti ja kui käsitööd. Teisel juhul ulatub kunsti ajalugu juba Madeleine'i ajastusse 15 000-10 000 eKr, mil on loodud senini avastatud vanimad koopamaalingud Hispaanias ja Prantsusmaal.⁴⁴

⁴² How art is defined, Module 1 <http://www.saylor.org/site/wp-content/uploads/2011/12/Module-1.pdf> (vaadatud 19.04.16)

⁴³ Joala, S.(11.05.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

⁴⁴ Gombrich, E. (1998). Kunsti lugu. Tallinn. Lk 39-40.

George Dickie on uurinud institutsionaliseeritud kunsti, ning ta leidis, et kunstiteoseid ühendav omadus on nende olemus institutsionaalses kontekstis. Positsioon teeb neist ``kunstiteose``. Dickie mõistis selle alla kunstipraktikutest inimeste rühma, kes otsustavad, kas tegemist on kunstiga või mitte. Kunstipraktika süsteemi iseloomustavad seega järgmised omadused: 1) kunstnik on isik, kes osaleb arusaamisega kunstiteose tegemises; 2) kunstiteos on teatud tüüpi artefakt, see on loodud, et esitada seda kunstimaailma publikule; 3) publik on isikute kogu, kes mõistavad piisavalt objekti, mida neile esitatakse.⁴⁵ Seega institutsionaalse kunstiteooria kohaselt kvalifitseeruks tänavakunst kunsti alla koos klassikalise kunstiga. Kuigi keda võtta tänavakunsti publikuna? Kõiki inimesi, kes teosest tänaval mööda kõnnivad? Sellisel juhul võib tõstatada ka küsimuse, milline on neile esitatud objekti piisav mõistmine?

Howard S. Becker näeb kunsti samuti kui kollektiivset tegevust, kuid tema keskendub kunsti loomise praktikatele. Tema võrdleb kunstiteose loomist sümfooniaga, mida esitab terve orkester. Töö valmimine saab võimalikuks läbi isikute koostöö, kuid kuigi kunstniku tiitel on kokkuleppeline, siis kogu au saab endale vaid idee autor ja teised jäävad varju.⁴⁶ Seda mudelit saab rakendada ka tänavakunsti kontekstis, sest selleks, et töö valmiks on tähtsad ka isikud, kellelt tänavakunstnik saab materjali, suuremate tööde puhul aitavad kõrvalised isikud näiteks hoida šabloone, ning mõnikord on protsessi juures ka inimesed, kes valminud töö üles filmivad või pildistavad.

⁴⁵ Sutrop, M. (1998). Mis on kunst?—Akadeemia 8. Lk 1656-1659.

⁴⁶ Becker, H (2003). Art as Collective Action.—The Sociology of Art. A Reader. London ja New York. Lk 85-95.

2.2 Tänavakunsti põhiolemus

Tänavakunst on pakkunud huvi paljudeks sotsiaalteaduslikeks uuringuteks. George Gonose, Virginia Mulkerni ja Nicholas Poushinsky koostatud artiklis ``Struktureaalne vaade grafitile``⁴⁷ on tänavakunsti kohta toodud huvitavaid väiteid. Üks neist on, et tänavakunst on täpne peegeldus kogukonna hoiakute kohta. Tänavakunsti eesmärk on provotseerida ühiskonda, vajutades just valupunktidele, mis tol hetkel aktuaalsed on. Sellele väitele on tuua palju näiteid ka Eesti tänavakunsti maastikult– näiteks Tartu tänavakunstnik von Bomb ehk Indrek Haas tegi Tartu tänavatele töö, kui Anna-Maria Galojan ja temaga seoses olevad erinevad skandaalid olid ühiskonnas väga palju kõneainet tekitavad, samal ajal käis aga ka kampaania ``Talendid koju``. Von Bombi töö oligi väga lihtne– *stencil* tehnikas Galojani portree ja all tekst ``Talendid koju``.⁴⁸

Artiklis on toodud sama väite kohta näitena homoseksuaalsus. Artiklis on öeldud, et enamuse homoseksuaalsest grafitist on tingitud ühiskonna hukkamõistust homoseksuaalsusele ning seda kasutavadki tänavakunstnikud kui solvavat sõnumit, et ühiskonda ärritada. Mida enam homoseksuaalsus seadusega lubatud on, seda enam väheneks ka grafiti sel temaatikal. Artiklis ``Grafiti sotsiaalne analüüs`` kirjeldati teemat sama näite põhjal, 1969. aastal viisid kaks meest, Flores ja Sechrest läbi uuringu homoseksuaalsuse osas just läbi grafiti võtme. Jälgiti nii Ameerika Ühendriike kui Filipiini Vabariiki. Leiti, et avalikes WCdes puudus Filipiinidel peaaegu täielikult homoseksuaalse sisuga grafiti, mis oli seotud just sellega, et Filipiinidel suhtutakse homodesse hästi.⁴⁹

⁴⁷ *Anonymous Expression: A Structural View of Graffiti*

http://www.jstor.org/stable/539545?seq=1#page_scan_tab_contents (vaadatud 30.04.16)

⁴⁸ Anna-Maria Galojani *stencil* portree <http://rahvahaal.delfi.ee/news/uudised/foto-kas-tartu-ootab-anna-maria-galojani-tagasi?id=65233216> (vaadatud 19.05.16)

⁴⁹ Social Analysis of Graffiti http://www.jstor.org/stable/539324?seq=1&cid=pdf-reference#page_scan_tab_contents (vaadatud 29.04.16)

Seega tänavakunsti võib-olla kõige põhilisem faktor on, et ta paneks inimesi mõtlema, võib-olla ehk isegi ärritaks neid, paneks ehk isegi halvasti tundma. Kuid see ongi kaasaegse eksperimenteeriva kunsti mõte. Vastupidiselt klassikalisele kunstile, on peamiseks ülesandeks reeglite teadlik rikkumine ja selle läbi vaataja tähelepanu tõmbamine.

2.3 Tänavakunsti muutumine kunstivormiks

Tänavakunstnik *FUTURA2000* on öelnud, et grafitit on raske kutsuda kunstiks, kuna see on sündinud töötama väljaspool süsteemi.

Kuid sellest hoolimata hakkasid 1980ndatel kunstigaleriid New Yorgis tunnistama tänavakunstnike, sama tegid tänavakunstnikud galeriide suhtes. Tänavakunstnikud soovisid, et nende looming oleks püsivam, kui see metroo või seina peale tehes oli, sellepärast oligi hea võimalus oma töid näidata galeriis. Üks esimesi grafiti näitusi maailmas kandis nime ``Grafiti kunsti edulugu Ameerikas`` ning see leidis aset 1978. aastal Broxi linna lõunapoolses osas, *Fashion Moda* galeriis. Näituse kuraator kutsus oma sõpradest tänavakunstnikke galeriisse maalima. Kuna näitus oli edukas, siis saigi sealt alguse tänavakunsti näituste korraldamise traditsioon. Galeriide toetus tänavakunstile oli tähtis, kuna 1980ndate alguses oli seinakunsti kodu, st tänavad, seinakunsti püsivuse mõttes ohustatud. Tänavatel oli palju kuritegevust, grafiti vastu üritati võidelda erinevate seadustega, näitena võib tuua, kuidas üks seadus keelas spreivärvide müügi alaealistele.⁵⁰

⁵⁰ Danysz, M. (2011). From style writing to street art. Roma. Lk 160-161.

2.4 Tänavakunsti omapära

Seinakunsti üheks olulisemaks mõjutajaks on keskkond, kus töö asub. Seega mõjutab konkreetseid taieid just neid ümbritsev ühiskond ja ruum. Kaasaegne linnakeskkond oma probleemidega on tänavakunsti sisuliseks ajendiks. Linnale omane anonüümsus ning füüsiline keskkond pakub võimalusi seda tüüpi kunsti loomiseks.⁵¹

Teine tänavakunstile väga omane faktor on kunstniku anonüümsus. Anonüümsus on tähtis, kuna tänavakunsti luuakse omandile, mis ei kuulu kunstnikule endale ja on selle tõttu illegaalne akt. Selle tõttu, et omand ei ole kunstniku oma, ei saa kindel olla ka tänavakunsti püsivuses – iga hetk võib keegi teose kas enda omaga asendada, või linn selle näiteks survepesuriga maha pesta.⁵² Tänavakunsti teosed algatavad kunstnike endi vahel tihti diskussioone. Näitena võib tuua Edward von Lõnguse teose ``Identiteet``, kus töö koosneb mehest, kes hoiab näo ees peeglit. Peegel on tühi, seda täpselt selle eesmärgiga, et teised kunstnikud peegli sisu täidaksid ja teos pidevalt areneks. Edward von Lõngus kirjutas oma blogis: ``Eelmisel suvel tehtud identiteediteemalised teosed olid osaliselt mõeldud provokatsioonina tühjale raamile sisu tekitamiseks. Mul on heameel tõdeda, et sellest võimalusest haarati ka kinni. Pole midagi meeldivamat kui näha teost enda elu elamas.``⁵³

⁵¹ Waclawek, A. (2011). Graffiti and street art. New York. Lk 88.

⁵² The world atlas of street art. New Haven. Yale University Press. Lk 44.

⁵³ <http://evl-genius.blogspot.com/2012/03/eelmisel-suvel-tehtud.html> (vaadatud 19.05.16)

2.5 Klassikalise kunsti taustaga tänavakunstnikud

Tracey E. Bowen on koostanud artikli, milles uuritakse Toronto tänavakunstnikke, kellel on kunstikooli akadeemiline taust. Artikkel põhines intervjuudel. Antud uurimustöö raames on olulised eelkõige kaks küsimust, mida Bowen intervjuueeritavatele esitas: kas kunstnikud kasutavad kunstikoolist saadud teadmisi ka tänavakunsti luues ning kas kunstikool mõjutas neid looma seinakunst.

Selgus, et intervjuueeritavad pidasid galeriisid ja muuseume liiga kinnisteks ja isegi hirmutavateks. Marika Agu lausus intervjuus samuti, et Eesti kunstnikud, kes on hariduse saanud kunstikoolis ja pole varasemalt tänavakunstiga kokku puutunud, ei lähe üldjuhul tänavale oma töid tegema. Eestis on asjad väga täpselt kategoriseeritud. Agu tõi näitena aga Berliini, kus tänavale kunsti loomine pole tabu.

Tracey E. Bowen artiklis selgus lisaks, et soov omaette nokitseda oli just see, mis intervjuueeritavaid tänavakunsti poole tõmbas. Kunstikoolist saadud oskusi pidasid kõik kunstnikud tähtsaks, kuid selgus tõsiasi, et koolis õppejõududele esitatud grafititöid ei pidanud paljud tõeliseks kunstiks, kuigi autorid ise olid oma töös enesekindlad.⁵⁴

⁵⁴ Graffiti Art: A Contemporary Study of Toronto Artists
http://www.jstor.org/stable/1320248?seq=1&cid=pdf-reference#page_scan_tab_contents (vaadatud 13.05.16)

2.6 Kokkuvõtvad kommentaarid peatükile

Peatükis selgus, et argumente leiab mõlemale poolele, nii neile kes on veendunud, et seinakunst ei kuulu samasse kategooriasse klassikalise kunstiga, kui ka neile, kes on vastupidisel arvamusel.

Kõige suurem erinevus seisneb keskkonnas. Tänavakunst on sündinud tänavatel ja hakkab üldjuhul elama just tänavaga suhestudes. Ometigi on võimalik hästi kureeritud näitusel panna seinakunst ka siseruumis elama.

Põhiline erinevus inimeste seisukohtades saab alguse sellest, kuidas kunsti defineerida. Käesolevas bakalaureusetöös domineerib seisukoht, et tänavakunst on üks kunstivormidest teiste kõrval, mis on aastatega aina tõsiseltvõetavamaks muutunud ja mille positsioon kunstimaailmas on tugevnenud.

3. Tänavakunsti kureerimine

Tänavakunst on jõudnud punkti, kus tänavakunstnike kutsutakse näitustele oma töid esitlema. Ometigi võib küsida, kas tänavakunst ei ole institutsioonide sekkumise läbi muutunud?

Tänavakunsti loomingu määratlemiseks peab olema läbitud viis järgnevat etappi–

- 1) ettevalmistused paberil
- 2) varustuse ette valmistamine
- 3) asukoha otsimine ja leidmine
- 4) teose loomine
- 5) kohene dokumentatsioon

Ülaltoodud punktid muutuvad, kui teos luuakse siseruumi, kooskõlas muuseumi või galeriiga, mis võib tõstatada taas küsimusi, kas institutsiooniliselt esitatuna on tegemist üldse enam originaalse tänavakunstiga või hoopis kunstlikult tekitatud kõrvalproduktiga? Seoses tänavakunsti institutsionaliseerimisega peab silmas pidama küsimust kunstniku vabaduse osas, teos, mis luuakse, peab olema kooskõlas institutsiooni reeglitega. Seega anonüümselt tänavale kunsti luues on kunstnikul tegelikult suurem vabadus.⁵⁵

⁵⁵ Danysz, M. (2011). From style writing to street art. Roma. Lk 318-319.

Tänavakunsti mõiste viitab asukoha olulisusele. Tänav ei tähenda siinkohal mitte lihtsalt seina kui sobilikku pinda joonistamiseks vaid ühtlasi ka avaliku ruumi ühte osa. Avalik ruum on avatud juhistele, millest tulenevalt töö mõte tekib pidevalt uuenevas kontekstis. Tänavakunsti käsitlemise üks olulisemaid punkte on seinakunsti töö vahekord asukohaga. Töö ei koosne vaid pildist ning arvestada tuleb erinevaid elemente nagu pind, tehnika, teema ja teostus.⁵⁶ Tänavakunsti toomine siseruumidesse–galeriidesse ja muuseumitesse, on seega küllaltki keeruline.

3.1 Kuidas kureerida tänavakunsti?

Tänavakunst, eneseväljendusviis, mis on mõeldud olema vaba ja isetekkeline, pannakse institutsiooniliselt täitma muud ülesannet, kui selle esialgsed ambitsioonid on, see teebki tänavakunsti kureerimise keerukaks. Kui tänavakunstile antakse projektivorm ja kunstnikut kutsutakse, et too teeks koostööd nii linna, ühiskonna, kultuuriosakonna või mõne sootuks muu institutsiooniga, siis seinakunst kodustatakse. Tulemus on vaheetapp, tänaval asuv kunst, millel on nii eelised kui ka puudused subkultuurilise eneseväljenduseks oleva paralleelvormi ees.⁵⁷

Kadri Lind ütles tänavakunsti kureerimise kohta:

*Tänavakunst on kohutavalt mänguline. See on kinnine ring, need, kes teavad asjadest, teavad, need, kes ei tea, ei saagi kunagi teada. Sellepärast on see ka nii eriline kunstivorm ning kuraatorina peab väga täpselt olema kursis mängureeglitega.*⁵⁸

⁵⁶ A. Wacklawek, Graffiti and street art. New York: Thames & Hudson, 2010, lk 139.

⁵⁷ Kuidas kureerida tänavakunsti? <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c6-kunst/2014-08-28-13-45-33/> (vaadatud 12.05.16)

⁵⁸ Lind, K. (30.03.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

3.2 Tänavakunsti eksponeerimine

3.2.1 Muuseumid ja galeriid

Marika Agu on kirjutanud: ``Tänavakunstnike loomingu esitlemine institutsioonilisel platvormil on olnud alati problemaatiline, tühistades seeläbi mõnede arvates selle kunsti liigi sisemise energia, mille üks tegur ongi just anti-institutsionaalsus.``⁵⁹ Loomingut, mida tänavakunstnikud näitustel esitlevad, on tihtipeale halvustatud, on öeldud, et seda võiks nimetada isegi topisteks, sest tänavakunst ei kuulu muuseumitesse ja galeriidesse.⁶⁰

Galeriide kontekstis muutub tänavakunst millekski hoopis muuks, kui ta on tänaval. Tänavakunstnik Swoon kirjeldas raamatus *Graffiti and street art*, mille autoriks on Anna Waclawek, et ta üritab ära kasutada seda väga kaitstud ja hinnatud ruumi, nagu galeriid ja muuseumid on, ja ta üritab luua täiesti uue maailma. Sellega seoses muutuvad ka teosed, kuna see loob täiesti uue keskkonna, mida enne nähtud pole.⁶¹

Mitmeid tänavakunsti näituseid korraldanud Marika Agu rääkis:

*Ma olen lahendanud olukorra nii, et ma ei räägi tänavakunstist muuseumis vaid tänavakunstnike loomingust muuseumis.*⁶²

⁵⁹ Tänavakunst raami sees ja selle ümber <http://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=sirp20130726.2.11.4#> (vaadatud 8.04.16)

⁶⁰ Tänavakunst raami sees ja selle ümber <http://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=sirp20130726.2.11.4#> (vaadatud 8.04.16)

⁶¹ Waclawek, A. (2011). Graffiti and street art. New York. Lk 174.

⁶² Agu, M. (2.04.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

Sirje Joala, kes on ise kureerinud tänavakunsti näitusi, tõdes, et suur murrang toimus 2012. aastal, kui toimus esimene suurejoonelisem näitus ``Eesti tänavakunstnikud`` Y-galeriis. Sellest sai alguse trend korraldada näitusi, mis tõigi kaasa endaga tänavakunsti näituste laine. Laine aga vaibus, selle põhjuseks peab Joala seda, et galeriid ja muuseumid ammendasid ennast tänavakunstnike jaoks tol hetkel. Tuleviku ennustuseks ütles Joala, et kui galeriid ja muuseumid suudavad midagi uut pakkuda, mis tänavakunstnike tõmbaks, siis võivad tänavakunsti näitused taas populaarseks saada.⁶³

Grafiti kirjutajad on üldiselt arvamusel, et nende kirjutised ei peaks olema osa institutsioonilisest platvormist. Seda fakti toetab asjaolu, et grafiti arenes tänaval ja kaotab oma dünaamika siseruumis eksponeerituna. Lisaks näevad paljud kriipajad grafitit kui mässu süsteemi vastu ja fakt, et nende töö oleks vaba ja illegaalne on neile esmatähtis. Selles subkultuuris esineb tihti olukordi, kus galeriis oma töid eksponeerides kaotatakse teiste kriipajate austus. Sellest hoolimata on maailmas viimase kahekümne aasta jooksul toimunud mitmeid suurejoonelisi grafiti näitusi.⁶⁴

Tänavakunstnikud, erinevalt kriipajatest, on palju positiivsemalt meelestatud näitustesse, kus tänavakunsti eksponeeritakse. Vexta, kes on tänavakunstnik, kirjeldab, et galeriipind annab võimaluse luua töid, mis on keerukamad ja need erinevad täielikult töödest, mida tänavale luuakse.⁶⁵

⁶³ Joala, S.(11.05.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

⁶⁴ Waclawek, A. (2011). Graffiti and street art. New York. Lk 174-175.

⁶⁵ Waclawek, A. (2011). Graffiti and street art. New York. Lk 174-175.

Kadri Linnu arust peaks tänavakunst aga kuuluma samuti tänavatele. Minu küsimuse peale, kuidas mõjutab tänavakunst muuseumeid ja galeriisid?, vastas ta nõnda:

*Ma arvan, et tänavakunst kuulub siiski tänavatele. Ma mõistan, et tänavakunstnikud osalevad oksjonitel ja teevad isikunäitusi, aga see on justkui kõrvalprodukt. Siin on oluline ka hetk, kui tänavakunstnik hakkab nägema ennast ka kunstnikuna. Tavagaleriis tänavakunsti näidates on kureerimisel meeletult tähtis osa, kuna tänavakunsti üheks põhiliseks punktiks on ruumiga suhestumine ning seda on väga raske panna elama siseruumis, kõige paremini kureeritud tänavakunstinäitused on tehtud inimeste poolt, kes on väga lähedalt selle maailmaga seotud. Kõik algab ruumi leidmisega, mis inspireeriks kunstnikke. Tänavakunstiga lähevad hästi kokku mahajäetud majad ja natukene katkised pinnad. Kureerimise jaoks vajalikud oskused on lisaks samuti ruumitundlikkus, tuleb arvestada ka sellega, et tänavakunstnikud on isemeelsed.*⁶⁶

Ometigi on toimunud palju tänavakunstnike näitusi, sest ka tänavakunstnikud soovivad ennast kunstimaailma murda. Tänavakunstnike püüdlus tänavalt kaugemale jõuda, on küllaltki edukas olnud.

Tänavakunstnike suhtumist tänavakunsti näitustesse kommenteeris Marika Agu:

*Neil on ``love-hate`` suhe, kohati tahavad nad tähelepanu, et nende loomingut esitletaks, aga kõik on samas kontrollifriigid, neil ei ole mugav kui keegi teine nende tööst räägib, sest nad tahaks kõike ise teha.*⁶⁷

⁶⁶ Lind, K.(30.03.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

⁶⁷ Agu, M.(2.04.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

Tänavakunsti kogutakse ja arhiveeritakse, Tartu Kunstimuuseum ostis näiteks Edward von Lõnguse kaks šablooni, tänavakunstnikud löövad järjest müügirekordeid Tartu noorte kunsti oksjonil jne. Publiku huvi kasvu ja üldsuse toetuse tõttu on ka kunstnikud aina julgemad. Kui tänavakunstnikule antakse võimalus oma töid luua legaalselt, on sellel mitmeid eeliseid–loodud keskkond laseb tänavakunstil esile kerkida selle täies hiilguses, näidata kunstnike tihtipeale viimistletud maalitehnilisi oskusi ja tööde hiigelmastaape ning seeläbi lõhkuda arusaama tänavakunstist kui vandalismist. Inimeste arvamus tänavakunstist võib muutuda, kui töid eksponeeritakse legaalselt kas siis festivalidel või muuseumites ja galeriides. Kadri Lind ja Keiu Telve on kirjutanud: ``Tänavakunsti eksponeerimine võiks aidata kaasa stereotüüpide ümbervaatamisele ning subkultuuride mõistmisele, rääkimata kaasamõtlemisest teemal, kuidas rakendada tänavakunstnike potentsiaali avaliku ruumi parandamisel.``⁶⁸

3.2.2 Festivalid

Tänavakunstiga seotud festivale on Eestis kolm. Kõik kolm võtavad iga aastaga aina suuremaid mõõtmeid. *Stencibility* festival Tartus ja ``Sõnum seinal`` Pärnus, on need kaks festivali, mis on ainult tänavakunstile pühendatud. *JJ-Street Baltic Session* on tänavakultuurifestival, mis sai alguse 2007. aastal Tallinnas ja mis hõlmab endas ka tantsu.

⁶⁸ Kuidas tänavakunsti kureerid? <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c6-kunst/2014-08-28-13-45-33/>
(vaadatud 7.04.16)

``Stencibility``

``Stencibility`` on iga-aastane tänavakunstifestival, mille eesmärk on tunnustada tänavakunstnikke nende panuse eest ühisruumi rikastamise, tõsta kogukonna tähelepanu ja teadlikkust meid avalikus ruumis ümbritseva kunsti suhtes ning rikastada linnaruumi kvaliteetse kunstiga. Sündmused festivali raames on varieeruvad. Alustades fotokonkursist, loengutest, filmiprogrammist, linnatuuridest, töötubadest ja näitustest, lõpetades Tartu tänavakunstikaardi koostamisega. Viimastel aastatel on olnud suur rõhk anda võimalus nii välismaa kui Eesti tänavakunstnikele enda loomingu realiseerimiseks suurtel seintel erinevates Eesti linnades. Erilist tähelepanu on saanud Tartu, kuna Tartu linnavalitsus on näidanud üles kõige toetavamast suhtumisest.⁶⁹

Festival on nüüdseks toimunud juba viis aastat. Esimesel korral oli tegemist vaid tänavakunstnike kokkusaamisüritusega, millel ei olnudki rohkem ambitsioone, kui omavahel tuttavaks saada. Kuna sel hetkel oli *stencil*- tehnikat just Eestisse jõudnud ja arenes väga aktiivselt, siis sellest ka festivali keeltväänav nimi *Stencibility*, mis on kombineeritud sõnadest *stencil* ja *sensibility*. Esimesel korral toimus festival Tallinnas. 2011. aasta festival toimus Tartus, tänase päevani on festival jäänud Tartusse püsima, sel aastal otsustasid korraldajad suurte *muralite* loomise ära jätta ja keskenduda tänavakunsti põhiolemusele.⁷⁰

⁶⁹ Festivalist *Stencibility* <http://www.stencibility.eu/stencibilityColor/> (vaadatud 7.04.16)

⁷⁰ Festivalist *Stencibility* <http://stencibility.blogspot.com.ee/2014/03/stencibility.html> (vaadatud 7.04.16)

``Sõnum Seinal``

``Sõnum Seinal`` festivali korraldajad nimetavad oma festivali eesmärgiks panna inimesi mõistma, kuidas kunsti abil on võimalik linnaruumi paremaks muuta. Endised tehasehooned, lagunema jäänud kinnisvara, tühjad seinapinnad pakuvad rohkesti võimalusi tänavakunstnikele, kelle oskused ja loomingulisus võivad anda piirkonnale uue rütmi ja väljanägemise. Festival annab võimaluse praktikutele oma teadmisi ja oskusi reaalsete objektide abil ellu viia ning toob samal ajal kokku tänavakunsti uurivad etnoloogid ja sotsioloogid, meediainimesed ning vaatlajatena ka teiste valdkondade kunstnikud. Festivali näitustele järgnevatel aruteludel püütakse leida vastuseid konfliktsele küsimusele, kuidas jagada linnaruumi kui tänavakunsti objekti ja avalikku ala ning kuhu tõmmata piir.⁷¹

``JJ-Street Baltic Session``

Festival hakkas toimuma 2007. aastal Joel Juhi algatusel. Festivali missiooniks on tõsta inimeste teadlikust tänavakultuuri suhtes ja aidata kaasa selle populariseerimisele. Nüüdseks on festival kasvanud üheks tuntuimaks omalaadseks festivaliks Euroopas. Festival kestab nädala ja ürituste hulka kuulub näiteks seinte puhastamise aktsioonid ja seinakunstivõistlus. *JJ-Street Baltic Session* on saanud alati tugeva ja positiivse eelning järelkajastuse meedias.⁷²

⁷¹ Festivalist ``Sõnum seinal`` <http://kultuur.err.ee/v/kunst/256d854d-b3bb-418c-9307-0bc1216430c1> (vaadatud 7.04.16)

⁷² *JJ-Street Baltic Sessionist* <http://balticsession.com/et/festivalist/> (vaadatud 7.04.16)

3.2.3 Toimunud tänavakunsti näitused

``Neokakofoonia`` Tartu Lastekunstikoolis

Näitus avati 12. jaanuar 2012. aastal. See oli üks esimesi tänavakunsti näitusi, mis Eestis toimus. Näitust toetas Kultuurkapital ja kunstnikest võtsid osa nt- Tmi, Minajalydia, Roxxxors, Sorro, Karmi, EvL, Müra2000, Pänksi, Ruudu, Nemaad, Hatifnatter, Sinuema. Kadri Lind kommenteeris seda näitust nõnda:

*Tegemist oli rohkem siseringi näitusega. Toodi kogu müra tупpa, see oli suhteliselt vähe kureeritud. Väga palju oli šabloonitöid. See oli ka esimene tänavakunsti näitus, millega mina kokku puutusin.*⁷³

``Eesti Tänavakunstnikud`` Y-galeriis

Samuti 2012. aastal leidis aset 5.-27. aprillil ka teine tänavakunsti näitus, mis oli juba palju suurejoonelisem- ``Eesti Tänavakunstnikud``. Näituse kuraator oli Marika Agu. Näitus tõi kokku tänavakunstinähtusi Berliinist, Barcelonast, São Paulost ja paljudest teistest tänavakunstirikastest linnadest. Näitusel osalejatele oli antud vabad käed loomaks etteantud ruumi seinamaaling, mis on kvaliteediprooviks kõrvutatuna fotodokumentatsiooniga teostest tänaval. Lisaks näidati nii tänavakunstnike vabaloomingut teistes meediumites. Selline näituse ülesehitus andis komplekse sissevaate konkreetse tänavakunstniku natuuri. Näitus oli väga populaarne. Kunstnikest osalesid- Edward von Lõngus ja MinajaLydia, kes on Eestis kohe kindlasti ühed tuntumad šabloontehnika valdajad. *Multistability*, kes on kolmeliikmeline rühmitus Tallinnast ja Pintsel, kes katabki majade seinu lopsaka, värvitiheda pintsliga.⁷⁴

⁷³ Lind, K.(30.03.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

⁷⁴ Näitusest ``Eesti Tänavakunstnikud`` <http://ygalerii.blogspot.com.ee/2012/04/eesti-tanavakunstnikud-y-galeriis-5-27.html> (vaadatud 8.04.16)

``Tänavakunsti memorabiilia``

Näitus toimus 9. august-8. september 2012. aastal Tartu Loomemajanduskeskuses. Näitus ühtaegu nii mäletas kui mälestas tänavakunstnikke kümnendate algusest. Näitus oli konflikte tekitav, sest tänavakunstike osalemist näitustel peeti tol hetkel justkui tabuteemaks. Tänavakunstnikud ise aga olid jõudnud seisu, kus näitusel osalemine oli asjade loomulik käik. ``Kui galeriil kui institutsioonil oli tekkinud huvi ja nõudlus ühest subkultuurist välja kasvanud tänavakunstnike loomingu järele, siis on raske puhtalt inimlikust edevusest või missioonitundest jätta kasutamata võimalus enda ideede levitamiseks``. Näitusel osalesid Tallinna tänavakunstnikud Pheriskoop ja Signor Sick rühmitusest Multistab ning Tartust Edward von Lõngus ja MinajaLydia.⁷⁵

``Viirastus``

Näitus „Viirastus“ toimus 10.-14. August 2013. aastal Pärnus, endises õlletehases, see ehitati õllepruulija Heinrich Ferdinand Pulsi initsiatiivil 1897. aastal. See hoone oli küll mitukümmend aastat olnud mahajäetud, aga just selle tõttu oligi see perfektse õhustikuga tänavakunstinäituse korraldamiseks. Marika Agu kommenteeris näitust: ``Näitusehoone mahajäetus toetas üldist tänavakunsti esteetikat – tulenevalt vahelagede puudumisest, avanesid vaated mitmele tasandile korraga, paljastades muuhulgas kandekonstruksioonide võrestikku; leidobjektid, kivikuhilad, rooste jms simuleerivad muljet linnamaastikust. Hoonet võis käsitleda kui industriaalset mänguväljakut, mille etteantud tingimusi põimida fantaasiaga. Pühavaimu 17 hoone füüsilised omadused langesid kokku tänavakunstniku tavapärase töökeskkonnaga, olles harjunud tegutsema eelkõige tänavatel ja mahajäetud majades.``⁷⁶ Tänavakunstnikele oli loodud turvaline keskkond, kus nad said rahulikult tegutsedes näidata oma tehnilisi oskusi.

⁷⁵ Näitusest ``Tänavakunsti memorabiilia`` <http://uudised.err.ee/v/vr/kultuur/a4eba680-2da9-460f-9347-186b26058e72> (vaadatud 8.04.16)

⁷⁶ Näitusest ``Viirastus`` <http://artishok.blogspot.com/2013/08/tanavakunstnike-naitus-viirastus-parnus.html> (vaadatud 15.05.16)

Kadri Lind, kes oli ürituse korraldamisega seotud, kommenteeris samuti näitust:

See näitus oli väike ime, see, et me sellise pinna saime. Marika Agu oskas kunstnike vaid natukene juhendada, aga samas jätta neile palju vabadust. See oli väga tänavälähedane kogemus. Minu jaoks on see jäänud tänavakunsti eksponeerimise ideaaliks.⁷⁷

``Tüüpilised inividid. Tartu Grafiti ja tänavakunst 1994–2000.``

Tegemist oli 7. novembril 2014. aastal avatud arhiiviprojekti Tartu88 teise näitusega, mis käsitles Tartu grafitikirjutajaid ja tänavakunstnikke. Marika Agu kirjutas näituse kokkuvõttes trükises: ``Ettepanek kutsuda neid tüüpilisteks inividideks tuleneb viisist, kuidas välismaiste eeskujude alusel kujundatakse kohalikku kultuuri, ühildades võõrad käitumisprintsiihid ja eeskujud oma isiklike ambitsioonide ja eneseotsingutega. Teisalt viitab näitus grafitikirjutaja ja tänavakunstniku arhetüüpidele, kelleks on dändi ja flanöör. Tegutsedes pealtnäha kusagil vabaduse ja määratlematuse piirimail, püüavad nad oma kohalolu ja näilisusega nihestada linna üldisi toimimisprintsiipe. Linna kasutamiseks, selle funktsioonide tarbimiseks ei pea seal ilmtingimata elama – linn on kui lava, millele astudes on võimalik mängida erinevaid rolle ning anonüümselt oma ihasid väljendada``.⁷⁸

⁷⁷ Lind, K. (30.03.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses

⁷⁸ Agu, M. (2014). Tüüpilised inividid: Tartu grafiti ja tänavakunst 1994-2014. Tartu. Lk 7-8.

Näitusest on kirjutanud arvustuse ka Uku Sepsivart, kes on raamatu Haiguste ravi. Kontrollitud. Raamat Tänavakunstist üks kaasautoritest. Ta kirjeldas näitusest nii: ``Näituselt paistab välja üks tähtis aspekt – tänavakunsti säilitamise ja representeerimise problematika, mis on sisaldunud ka varasemates Marika Agu koostatud näitustes. Tervitatav on, et katsetused tänavakunsti "puhtal" kujul näituseruumi tuua on lõppenud, sest alati jääb määrav osa sellest kunstist ukse taha.``

Marika Agu, kes oli selle näituse kuraator vastas mu küsimusele, et kuidas tänavakunst muuseumisse sobib järgnevalt:

*Tuleks mõelda, kas muuseum on asutus, mis näitab kammerlikult esemeid ammusest ajast, või eksponeeritakse kunstnikke ja nähtuseid, mis praegu meie ümber eksisteerivad.*⁷⁹

Kureeritud tänavakunsti tuleviku ennustamisel tõi Marika Agu näiteks ühe tuntud Eesti tänavakunstniku:

*Kõik oleneb kunstnikust. Näiteks tuues Edward von Lõnguse, kes alguses provotseeris ühiskonda võttes endale tänavatel liiga palju vabadust, seejärel sai ta kuulsaks, tema tööd olid ajakirjade esikaantel. Ta hakkab oma töid vormistama–materjalil, mida saab eksponeerida mitmes kohas. Tema töid hakkasid ostma muuseumid, sest muuseumil on kohustus osta selliseid töid, mis ühiskonnas tugevalt aktuaalsed on. Hiljem tehti tast film, millega tekkis küsimus, kas ehk on ta identiteet paljastatud. Tänavakunsti puhul taandubki kõik lõpuks identiteedile.*⁸⁰

⁷⁹ Agu, M.(2.04.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

⁸⁰ Agu, M.(2.04.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

3.2.4 Teised tänavakunsti eksponeerimise meediumid

Väligaleriid on nähtus, kus tänavakunstnikud on mingil ajendil, üldiselt on selleks hea asukoht, hakanud järjest oma töid kindlasse kohta tegema, Tartus on parimaks näiteks Vabaduse sild. Ka Kadri Lind tõstatas intervjuus Vabaduse silla teema:

*Vabaduse sild või tänavakunsti ringkonnas tuntud nimega Vabaduse galerii on hea näide ise kureeruvast galeriist. See on küll veidi ära hääbunud pärast seda, kui linnavalitsus otsustas osad tööd survepesuriga maha pesta. Pärast seda jäi kõigil kunstnikel sisse kuidagi tühi tunne.*⁸¹

Tallinnas on kõige tuntum väligalerii Tallinna Linnahall, kuhu tänavakunstnikud samuti järjepidevalt uusi töid loovad ja üle teevad.

Tänapäeval on raske leida valdkonda, mida **internet** ei mõjutaks. Tänavakunstist rääkides on internet saanud väga tähtsaks meediumiks, sest erinevate kunstnike blogid on justkui galeriid, kus nende tööd võivad elada igavesti, sest tänaval on töö eluiga ette ennustamatu.

Fotograafia ja tänavakunst on aegade algusest saadik käsikäes käinud, ometigi lasub siin ka üks probleem. Kuna tänavakunst on kohaspetsiifiline, siis tihtipeale ei saagi kogu töö olemust mõista ainult teost nähes. Kuid sellest probleemist hoolimata võib väita, et ilma fotodel põhinevate publikatsioonide ja kodulehtedeta, mis on keskendunud tänavakunstile, oleks seinakunsti liikumine praeguseks ilmselt juba kadunud.⁸² Intervjuudes küsisin intervjuueeritavatelt samuti, et milliseid meediumeid võiks veel olla peale galeriide, muuseumite ja festivalide, et tänavakunsti eksponeerida? Kõik intervjuueeritavad tõid välja interneti, väites, et paremat platvormi oma tööde eksponeerimiseks on raske välja mõelda.

⁸¹ Lind, K. (30.03.16). Tänavakunsti eksponeerimisest Eestis. Piibe Kadak. Intervjuu, Tartu. Helisalvestis autori valduses.

⁸² Wacławek, A. (2011). Graffiti and street art. New York. Lk 178.

3.3 Kokkuvõtvad kommentaarid peatüki kohta

Tänavakunst on kahtlemata teinud läbi suure arengu. Eesti ühiskonnas on täiesti normaalne ja aktsepteeritav, et tänavakunstnikud osalevad näitustel ja festivalidel. Kõige suurem tänavakunsti näituste buum leidis aset 2012. aastal, näituselaine algatajaks oli Y-galeriis toimunud ülipopulaarne näitus ``Eesti tänavakunstnikud``.

2016. aasta seisuga on suur tänavakunsti näituste vaimustus maha rahunenud, sest muuseumid ja galeriid on ennast praeguseks tänavakunstnikele ammendanud. Festivali ``Stencibility`` peakorraldaja Sirje Joala aga ennustas, et siis, kui galeriid ja muuseumid suudavad millegi uuega lagedale tulla taastub ka tänavakunstnike huvi.

Kuigi näituste hoog on praeguseks natukene vaibunud, siis tänavakunstifestivalid võtavad iga aastaga aina suuremaid mõõtmeid ja toovad Eestisse ühe kuulsamaid tänavakunstnikke, et linnaruumi rikastada. Samuti kasutavad tänavakunstnikud hoogsalt blogisid, kus nad saavad oma tehtud töid eksponeerida, kartuseta, et raske vaevaga tehtud töö igaveseks kaoks.

Tänavakunsti kureerimine on kahtlemata keeruline protsess, sest tänavakunst on nii kohaspetsiifiline, kuid ometi on see täiesti teostatav ka siseruumides, kui kuraatoriks on seinakunsti maailmaga hästi kursis olev inimene, kes oskab valida õigeid pindu ja teab tänavakunstnike ``mängureegleid``.

Kokkuvõte

Tänavakunst Eestis on nähtus, mille ajalugu ei ulatu väga kaugele, kuid mille areng on olnud tormiline. Alates 1980. aastate lõpust, kus põhiliseks tänavakunsti kirjutajaks oli vaid üks mees, Ülo Kiple, on Eesti ühiskond arenenud punkti, kus tänavakunsti näitused galeriides ja muuseumites pole enam imekspandav ja kunstimuuseumid ostavad oma kogudesse tänavakunstnike töid. Inimesed oskavad seinakunsti aina enam hinnata ja seda ei seostata enam vandalismiga vaid võetakse kunstivormina iga teise vormi seas.

Käesolevas bakalaureusetöös on vaatluse alla võetud tänavakunsti võrdlus klassikalise kunstiga ja seinakunsti eksponeerimine festivalidel ning muuseumites ja galeriides.

Uurimuses selgus, et tänavakunsti saab liigitada klassikalise kunstiga võrdväärsesse positsiooni. Kõik taandub sellele, kuidas kunsti defineerida. Inimesed, kellega intervjuusid läbi viisin, olid veendunud, et tänavakunst on täpselt samasugune vorm kunstist nagu seda on näiteks skulptuur või installatsioon. Kuigi on tõsi, et intervjueeritavate arvamused läksid lahku selles osas, kas tänavakunst kuulub tänavale või tänava kõrval ka muuseumitesse ja galeriidesse. Erinevus klassikalise kunsti ja tänavakunsti vahel peitub peamiselt keskkonnas, tänavakunst on väga kohaspetsiifiline, samuti pole ta nii jääv nagu klassikaline kunst, kus peaaegu puudub oht, et ühel õhtul jalutad oma teosest mööda, ja keegi on selle üle värvunud või survepesuriga eemaldanud. Tänavakunsti ülesanne on panna vaatajat kaasa mõtlema, tehes seda tavaliselt ühiskonna valupunktidele vajutades.

Tänavakunsti eksponeerimine väljaspool tänavaid, on kasulik nii vaatajale, kui kunstnikule endale. Ühest küljest saab kunstnik ennast lõpuks vabaks lasta ja ei pea kartma, et seadusesilm ta teolt tabab. Kunstnik saab rahulikult tööd luues näidata oma tehnilisi oskusi, mis tänaval kiirelt tegutsemise tõttu varjatuks võivad jääda. Vaataja saab endale aga kureeritud kunsti vaadates kinnitust, et tänavakunsti näol ei ole tegemist vandalismiga, mida ehk peaks olema tabu nautida.

Kasutatud allikad

Interneti allikad

- **Tänavakunsti ja grafiti erinevustest.**
URL: <http://schriftfarbe.com/the-difference-between-street-art-and-graffiti>
(vaadatud 7.04.16)
- **Tänavakunsti ajaloost.**
URL: <http://www.widewalls.ch/the-history-of-street-art/> (vaadatud 7.04.16)
- **Esteetika.**
URL: <http://www.saylor.org/site/wp-content/uploads/2011/12/Module-1.pdf>
(vaadatud 19.04.16)
- **Näitusest ``Tänavakunst memorabiilia``.**
URL: <http://uudised.err.ee/v/vr/kultuur/a4eba680-2da9-460f-9347-186b26058e72> (vaadatud 19.04.16)
- **Tänavakunsti erivormidest.**
URL: <https://issuu.com/tramidenert/docs/t2navakunst/4> (vaadatud 7.04.16)
- **Kudumisgrafitist.**
URL: <https://kudumisgraffiti.wordpress.com/projektist/> (vaadatud 7.04.16)
- **``Stencibility`` festivalist.**
URL: <http://www.stencibility.eu/stencibilityColor/> (vaadatud 7.04.16)
- **``Stencibility`` festivalist.**
URL: <http://stencibility.blogspot.com.ee/2014/03/stencibility.html> (vaadatud 7.04.16)
- **``Sõnum seinal`` festivalist.**
URL: <http://kultuur.err.ee/v/kunst/256d854d-b3bb-418c-9307-0bc1216430c1>
(vaadatud 7.04.16)
- **``JJ– Street Baltic Sessionist``.**
URL: <http://balticsession.com/et/festivalist/> (vaadatud 7.04.16)

- Näitusest ``Eesti tänavakunstnikud``.

URL: <http://ygalerii.blogspot.com.ee/2012/04/eesti-tanavakunstnikud-y-galeriis-5-27.html> (vaadatud 8.04.16)

Artiklid

- Kuidas kureerida tänavakunsti?

URL: <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c6-kunst/2014-08-28-13-45-33/> (vaadatud 12.05.16)

- Tänavakunst raami sees ja selle ümber

URL: <http://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=sirp20130726.2.11.4#> (vaadatud 8.04.16)

- *Graffiti Art: A Contemporary Study of Toronto*

URL: http://www.jstor.org/stable/1320248?seq=1&cid=pdf-reference#page_scan_tab_contents (vaadatud 13.05.16)

- *Social Analysis of Graffiti*

URL: http://www.jstor.org/stable/539324?seq=1&cid=pdf-reference#page_scan_tab_contents (vaadatud 29.04.16)

- *Anonymous Expression: A Structural View of Graffiti*

URL: http://www.jstor.org/stable/539545?seq=1#page_scan_tab_contents (vaadatud 30.04.16)

- Sutrop, M. (1998). Mis on kunst?–Akadeemia 8.

Intervjuud

Marika Agu- Suuline intervjuu (2.04.16) Helisalvestis autori valduses.

Kadri Lind- Suuline intervjuu (30.03.16) Helisalvestis autori valduses.

Sirje Joala- Suuline intervjuu (11.05.16) Helisalvestis autori valduses.

Kasutatud kirjandus

- Agu, M. (2014). Tüüpilised inividid: Tartu grafiti ja tänavakunst 1994-2014. Tartu.
- Becker, H (2003). Art as Collective Action.–The Sociology of Art. A Reader. London ja New York.
- Danysz, M. (2011). From style writing to street art. Roma.
- Järving, A. (2013). ``Tänavakunstide galerii``. Eesti Kunstiakadeemia. Magistritöö. Tallinn.
- Gombrich, E. (1998). Kunsti lugu. Tallinn.
- Kuittinen, R. (2010). Street art : Contemporary prints. London.
- Lind, K. (2012). ``Tartu tänavakunstnikud``. Tartu Ülikool. Bakalaureusetöö. Tartu. (Kättesaadav autori loal).
- Luigas, A.(2010). `` Grafiti ja tsensuur``. Tallinna Ülikool. Seminaritöö. Tallinn.
- Palkov, T., Sepsivart, U., Siplane, A. (2009). Haiguste ravi. Kontrollitud. Raamat Tänavakunstist. Tallinn.
- Prou, S. (2008). Blek le Rat : getting through the walls. London.
- Sennett, R. (1992). The conscience of the eye : the design and social life of cities. New York.
- Simblet, S. (2005). The Drawing Book. London: A Dorling Kindersley Book.
- Schacter, R. (2013). The world atlas of street art. New Haven. Yale University Press.
- Telve, K. (2012). ``Tänavakunst Eestis Tallinna ja Tartu näitel``. Tartu Ülikool. Bakalaureusetöö. Tartu. (Kättesaadav autori loal).
- Täht, L. (2011). ``Grafiti – mäng linnaruumis``. Tallinna Ülikool. Bakalaureusetöö. Tallinn.
- Wacklawek, A. (2010). Grafiti and street art. New York. Thames & Hudson.

Summary

This thesis is about street art exposure and curation in Estonia. This topic is important because there have been many street art exhibitions in last years and this lies between street art and classical art.

This work consists of three parts; street art history, comparison between street art and classical art, where the main research question lies 'is street art part of art like sculpture, installation and so on, or detached sculpture'.

And the third part is about street art curation in Estonia, Both present and past Estonian street art festivals are featured.

Used literature was ``The world atlas of street art and graffiti`` , by author Rafael Schacter, ``Haiguste ravi. Kontrollitud: raamat tänavakunstist`` , by authors Tõnis Palkov, Uku Sepsivart, and Andres Siplane. ``Street Art Contemporary Prints`` , by Riikka Kuittinen and ``Graffiti and street art`` , by Anna Waclawek. There were also lots of articles that were used and three interviews with Marika Agu, Kadri Lind and Sirje Joala.

This thesis found that street art development in Estonia has been frantic. The main difference between street art and classical art is the environment, which is so important for street art, but it is possible to curate really good street art exhibitions and make street art alive indoors too.

Other discovery made in this thesis, is that by the year 2016, street art exhibitions will not be in existence, because galleries are in shortage of street artists at the moment, but this might take a new turn if galleries and museums come up with ideas and packages to attract the street artists.

Lisad

Teos: ``Käsi käib``. Autor: Pintsel. Näituselt: ``Viirastus``

URL: <http://artishok.blogspot.com/2013/08/tanavakunstnike-naitus-viirastus-parnus.html>

(vaadatud 16.15.16)

Teos: ``Kas nüüd on kunst?``. Autor: MinajaLydia Näituselt: ``Eesti tänavakunstnikud``

URL: <http://tartut2navakunst.blogspot.com.ee/2012/11/tanavakunsti-naitus-y-galeriis.html> (vaadatud 16.15.16)

Vabaduse silla väligalerii.

URL: <http://eestielu.delfi.ee/tartu/elu/fotod-vaata-millised-kunstiteosed-jaeti-tartu-vabaduse-sillale-alles?id=66181770> (vaadatud 16.05.16)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Piibe Kadak(03.06.1994)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

``Tänavakunsti eksponeerimine Eestis``, mille juhendajaks on Tõnis Tatar

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/Tallinnas/Narvas/Pärnus/Viljandis, 22.05.2016.

